

Ķīmiskās vielas izstrādājumos

Publicēts: 11.11.2020.

Ķīmiskās vielas nodrošina mums siltumu un elektroenerģiju, pateicoties tām, varam iegādāties preces un apģerbu un mums ir pastāvīga pieeja telekomunikācijām, medijiem un mūzikai, lai kur mēs neatrastos. Daudzas ķīmiskās vielas un ķīmisko vielu maisījumus, kas klasificēti kā bīstami un kas var radīt kaitējumu cilvēku veselībai vai videi, var atrast parastās ikdienas precēs. Ķīmiskās vielas ir materiālos un sastāvdaļās, no kā izstrādājumi ir izgatavoti, tās var tikt pievienotas arī, lai panāktu konkrētas īpašības, funkcionalitāti un kvalitāti, piemēram, padarot plastmasu mīkstu, tekstilizstrādājumus ugunsdrošus vai padarītu metāla virsmu spīdīgu.

Izstrādājumos esošās ķīmiskās vielas zināmos apstākļos var izdalīties no izstrādājumiem. Ķīmiskās vielas var, piemēram, nonākt apkārtējā vidē, uzkrāties putekļos vai absorbēties cilvēka ādā. Ķīmiskās vielas var izdalīties, ražojot, lietojot, tīrot izstrādājumus vai kad tie kļūst par atkritumiem. Tādēļ tās vielas, kurām ir pierādīts acīmredzams kaitīgums, Eiropas Savienībā ir aizliegtas vai ierobežotas.

Dažas ķīmiskās vielas ir bīstamas, tādēļ ar tām ir jārikojas uzmanīgi. Aplūkojiet pirktu produktu iepakojumus un etiķetes. Uzlīmes uz produktiem informē par šo vielu drošu lietošanu.

Bīstamības piktogramma ir attēls uz etiķetes, ietverot brīdinājuma simbolu un īpašas krāsas, kas paredzētas informācijas sniegšanai par kaitējumu, ko konkrētā viela vai maisījums var radīt mūsu veselībai vai videi. CLP regula (Nr.1272/2008) ir ieviesusi Eiropas Savienībā jaunu bīstamo ķīmikāliju klasificēšanas un marķēšanas sistēmu. Piktogrammas arī ir mainītas un atbilst ANO Vispārēji saskaņotajai sistēmai.

Vairāk par bīstamības piktogrammām skatīt šeit: <https://echa.europa.eu/lv/regulations/clp/clp-pictograms> un https://echa.europa.eu/documents/10162/2621167/eu-osh-chemical_hazard_p...

Bīstamības piktogrammu aprakstus skatīt šeit: https://echa.europa.eu/documents/10162/22379905/clp_short_guide_lv.pdf/7...

Palīdzēt izvairīties no bīstamām ķīmiskām vielām, izvēloties izstrādājumus, var arī dažādu produktu etiķetes vai ekomarķējumi. Piemēram, Eiropas Savienības ekomarķējums norāda, ka tekstilizstrādājumi nesatur azokrāsvielu un citas krāsas, kas klasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai sistēmai toksiskas, tās nesatur smagos metālus un formaldehīdu, apavi nesatur kadmiju vai svīnu galaproduktā un izslēdz kaitīgo vielu ietekmi uz vidi un veselību ražošanas stadijā.

Arī citi ekomarķējumi var palīdzēt izvairīties no kaitīgajām ķīmiskajām vielām. Piemēram, „Nordic Swan” ekomarķējums attiecas uz 63 produktu grupām visās Ziemeļvalstīs.

Apģērbs, kam ir Eiropas Savienības vai Ziemeļvalstu ekomarķējums, nesatur nonilfenolu un nonilfenola etoksilātu. Šīs vielas ir iekļautas īpaši bīstamu vielu kandidātu sarakstā, jo tās var radīt nopietnu kaitējumu videi un izraisīt endokrīnās sistēmas traucējumus.

Lai izvairītos no izstrādājumu, kas satur noteiktas bīstamas ķīmiskās vielas, lietošanas, iegādājoties izstrādājumus^[1], izmantojiet savas tiesības pajautāt mazumtirgotājiem, kādas bīstamās ķīmiskās vielas (vielas, kas rada ļoti lielas bažas (SVHC) un ir ietvertas „Īpaši bīstamu kandidātu saraksta vielu sarakstā licencēšanai”(kandidātu saraksts), kas ir publicēts Eiropas Ķīmisko vielu aģentūras (*European Chemicals Agency* (ECHA)) tīmekļa vietnē <https://echa.europa.eu/candidate-list-table> un ko atjaunina divreiz gadā) ir šajos izstrādājumos. Informāciju var pieprasīt (vislabāk rakstveidā) no veikala, kurā iegādāts attiecīgais izstrādājums vai no šī izstrādājuma ražotāja vai importētāja.

Piegādātāja pienākums ir patērētājam sniegt informāciju par attiecīgā izstrādājuma drošu lietošanu (kā minimums bīstamās vielas, kas iekļauta izstrādājumā, nosaukums) bez maksas 45 dienu laikā. Minētais pienākums attiecas tikai uz informāciju par bīstamo

ķīmisko vielu izstrādājumā, kurā šīs vielas koncentrācija pārsniedz 0,1 % no izstrādājuma masas. Proti, piegādātājiem nav pienākums informēt par citām vielām izstrādājuma sastāvā vai, ja bīstamās ķīmiskās vielas koncentrācija nepārsniedz noteikto.

No 2021.gada 5.janvāra minētā informācija komersantiem jāsniedz ECHA SCIP datu bāzē, kas ir jauna patērētājiem paredzēta datu bāze, kurā ir iekļauta informācija par bīstamām ķīmiskajām vielām precēs, lai veicinātu bīstamu vielu aizstāšanu.

Vairāk informācijas par tiesībām pieprasīt informāciju šeit: <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/use-your-right-to-know>

Vairāk informācijas par ECHA SCIP datu bāzi šeit: <https://echa.europa.eu/lv/consumers-and-scip>

Arī ar biocīdiem apstrādātu izstrādājumu piegādātājiem pēc patērētāju pieprasījuma 45 dienu laikā ir jāsniedz bezmaksas informācija par to, kā konkrētais izstrādājums ticis apstrādāts ar biocīdu.

Biocīdi ir vielas, ko izmanto, lai iznīcinātu, atbaidītu, padarītu nekaitīgu jebkuru kaitīgu organismu – dzīvniekus, augus vai mikroorganismus, piemēram, antibakteriālie līdzekļi, kurus dažreiz pievieno, lai kontrolētu baktērijas vai sliktas smakas, piemēram, sporta apģērbam.

Turklāt ar biocīdiem apstrādātu izstrādājumu ražotājam vai importētājam marķējumā jānorāda, ka izstrādājums satur biocīdus, īpašība, ko ieguvis apstrādātais izstrādājums, biocīdos ietvertu aktīvo vielu nosaukumi un attiecīgie lietošanas norādījumi, tostarp nepieciešamie drošības pasākumi. Marķējumam ir jābūt skaidri redzamam, viegli salasāmam un pietiekami noturīgam.

Vairāk informācijas par ķīmiskām vielām šeit: <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/lv/>

Izmantotie resursi: Eiropas Ķīmisko vielu aģentūras (European Chemicals Agency (ECHA)) tīmekļa vietne <https://echa.europa.eu/home>

Papildu informācija:

Infografika par sešvērtīgo hromu: https://echa.europa.eu/documents/10162/22647933/chromium_infographic_lv.pdf

Infografika par svīnu: https://echa.europa.eu/documents/10162/22647933/lead_infographic_lv.pdf

[1] Saskaņā ar REACH regulu (Nr.1907/2006) izstrādājums ir objekts, kam izgatavošanā piešķir īpašu formu, virsmu vai struktūru, kas nosaka tā funkcijas vairāk nekā ķīmiskais sastāvs. Piemēram, tekstilizstrādājumi, mēbeles, apavi, sporta aprīkojums, rotaļlietas un elektriskās un elektroniskās iekārtas.

<https://www.ptac.gov.lv/lv/kimiskas-velas-izstradajumos-0>